

following components of the jurisdiction of international judicial institutions are distinguished as: a) *Ratione materiae* – outlines a range of issues (in this case, crimes) that are subject to the jurisdiction of the court; b) *Ratione personae* – defines a circle of persons, whose cases may be tried and which may be brought to justice; c) *Ratione temporis* – refers to the time frame within which the act under investigation should have been committed; d) *Ratione loci* – refers to the territorial prevalence of the Statute of the relevant international judicial body.

The issue of the possibility of bringing to justice for the crime of aggression by the International Criminal Court is also analyzed.

Key words: *crime of aggression, international crime, armed conflict, jurisdiction.*

Стаття надійшла 18 жовтня 2017 р.

УДК 343.432.2(477)

С. Я. Бурда

ПОКАРАННЯ У ВИДІ ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В УКРАЇНІ: ШЛЯХ ДО ГУМАНІЗАЦІЇ

Проаналізовано кримінальне законодавство України, яке регламентує покарання у виді довічного позбавлення волі, надано його кримінально-правову характеристику. Акцентовано на стан дотримання і забезпечення прав та обов'язків громадян, які відбувають цей вид покарання. Зроблено спробу охарактеризувати сучасний стан і тенденції розвитку вказаного виду покарання в кримінальному праві України.

Ключові слова: *Кримінальний кодекс України, Кримінально-виконавчий кодекс України, кримінальне покарання, кримінально-правова характеристика, довічне позбавлення волі, кримінальна відповідальність.*

Постановка проблеми. Покарання у виді довічного позбавлення волі є заходом примусу, який застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні умисного особливо тяжкого злочину, і полягає у безстроковій (до кінця життя) ізоляції засудженого від суспільства шляхом тримання його у спеціально призначених для цього кримінально-виконавчих установах. Обмеження кола осіб, які підлягають тому чи іншому виду покарання, може бути виправданим лише тоді, коли для цього є необхідні підстави. Так, не викликає сумніву, наприклад, обґрунтованість заборони застосування громадських і виправних робіт до інвалідів чи до громадян, які досягли пенсійного віку, оскільки характер цих покарань передбачає праце-

здатність засуджених до них осіб. Заборона ж застосування довічного позбавлення волі до зазначених у ч. 2 ст. 64 Кримінального кодексу України осіб, як видається, жодних підстав не має. Самі собою досягнення чи недосягнення певного віку або стан вагітності такою підставою вважатися не можуть. Тому заборона застосування довічного позбавлення волі до вказаних у ч. 2 ст. 64 Кримінального кодексу України осіб є не лише порушенням принципу рівності громадян перед законом, але й свого роду «дозволом» цим особам на вчинення особливо тяжких злочинів.

Стан дослідження. Окремим аспектам вивчення цього виду покарання присвячена низка наукових досліджень, зокрема це праці таких учених, як М. І. Бажанов, І. Г. Богатирьов, О. М. Джу́жа, В. В. Сташи́с, В. Я. Таці́й, П. С. Магишевський, М. І. Мельник, Б. О. Кири́сь, А. Х. Степанюк, В. М. Трубников, М. І. Хавронюк, С. С. Яценко.

Метою статті є аналіз кримінального законодавства, яке регламентує покарання у виді довічного позбавлення волі, характеристика його сучасного стану та визначення тенденцій розвитку вказаного виду покарання в кримінальному праві України.

Виклад основних положень. Кримінальний кодекс України не дає визначення поняття «довічне позбавлення волі». На думку Л. О. Мостепанюк, довічне позбавлення волі – це найтяжчий вид основних покарань, що полягає в довічній (пожиттєвій) ізоляції особи, визнаної судом винною у вчиненні особливо тяжкого злочину, від суспільства в спеціальних кримінально-виконавчих установах [1, с. 11].

Довічне позбавлення волі було запроваджене в українську систему покарань Законом України від 22 лютого 2000 р. «Про внесення змін до Кримінального, Кримінально-процесуального та Виправно-трудового кодексів України» [2]. Цим Законом Кримінальний кодекс 1960 р. був доповнений ст. 25², в якій вказувалось, що довічне позбавлення волі встановлюється за вчинення особливо тяжкого злочину і застосовується у випадках, спеціально передбачених Кримінальним кодексом, якщо суд не вважатиме за можливе призначити позбавлення волі на певний строк [3]. Покарання у виді довічного позбавлення волі не застосовувалося до осіб, які вчинили злочин у віці до 18 років, до осіб у віці понад 65 років, а також до жінок, що були у стані вагітності під час учинення злочину або на момент винесення вироку.

Кримінальний кодекс 1960 р. встановлював довічне позбавлення волі за 5 загальнокримінальних злочинів, пов'язаних зазвичай із умисним посяганням на життя особи, і за 18 військових злочинів, учинюваних у воєнний час або у бойовій обстановці, чи пов'язаних із умисним

убивством. До них належали: посягання на життя державного діяча (ст. 58); посягання на життя представника іноземної держави (ст. 59); диверсія (ст. 60); умисне вбивство при обтяжуючих обставинах (ст. 93); посягання на життя судді, працівника правоохоронного органу у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків, а також члена громадського формування з охорони громадського порядку або військовослужбовця у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з охороною громадського порядку (ст. 190¹); непокора, вчинена у воєнний час або в бойовій обстановці (п. «в» ст. 232); опір начальникові, а також іншій особі, що виконує покладені на неї обов'язки по військовій службі, або примушення їх до порушення цих обов'язків, вчинені групою осіб або з застосуванням зброї, або коли вони спричинили тяжкі наслідки, якщо вони пов'язані з умисним вбивством начальника або іншої особи, що виконує обов'язки по військовій службі, або коли вони були вчинені у воєнний час чи у бойовій обстановці (п. «в» ст. 234); насильницькі дії щодо начальника, вчинені у воєнний час або у бойовій обстановці, якщо вони спричинили тяжкі наслідки (п. «б» ст. 236); дезертирство, вчинене у воєнний час (п. «б» і п. «г» ст. 241); самовільне залишення частини в бойовій обстановці (ст. 242); ухилення від військової служби шляхом членоушкодження або іншим способом, вчинене у воєнний час або в бойовій обстановці (п. «б» ст. 243); умисне знищення або пошкодження військового майна, що спричинило тяжкі наслідки, вчинене у воєнний час або в бойовій обстановці (п. «в» ст. 245); порушення статутних правил караульної служби, що спричинило шкідливі наслідки, для запобігання яких призначено цей караул (вахту), вчинене у воєнний час або в бойовій обстановці (п. «е» ст. 249); порушення правил несення бойового дежурства, вчинене у воєнний час (п. «г» ст. 251); зловживання військовою посадовою особою владою чи посадовим становищем, вчинене у воєнний час або в бойовій обстановці (п. «в» ст. 254); перевищення військовою посадовою особою влади чи посадових повноважень, вчинене у воєнний час чи в бойовій обстановці (п. «г» ст. 254²); бездіяльність військової влади, вчинена у воєнний час або в бойовій обстановці (п. «в» ст. 254³); здача або залишення ворогові засобів ведення війни (ст. 255); залишення гинучого військового корабля, вчинене у воєнний час або в бойовій обстановці (п. «б» ст. 256); самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю (ст. 257); добровільна здача в полон (ст. 258); мародерство (ст. 260); насильство над населенням у районі воєнних дій (ст. 261). Доцільно зазначити, що в усіх вказаних кримінально-правових нормах довічне позбавлення волі передбачалось як альтернативне покарання з позбавленням волі на певний строк.

Кримінальний кодекс України 2001 р. теж передбачає покарання у виді довічного позбавлення волі. У ч. 1 ст. 64 цього Кодексу вказано, що «довічне позбавлення волі встановлюється за вчинення особливо тяжких злочинів і застосовується лише у випадках, спеціально передбачених цим Кодексом, якщо суд не вважає за можливе застосувати позбавлення волі на певний строк» [4].

Те, що досліджуваний вид покарання називається довічним позбавленням волі не означає, що засуджена до нього особа в усіх випадках повинна його відбувати до кінця свого життя. Тобто довічний характер цього покарання не є абсолютним, оскільки у передбачених законом випадках можлива його заміна іншим видом покарання. Так, у ч. 2 ст. 87 Кримінального кодексу України встановлено, що актом помилування може бути здійснена заміна засудженому призначеного судом покарання у виді довічного позбавлення волі на позбавлення волі строком не менш як 25 років. Можлива заміна довічного позбавлення волі іншим видом покарання та судом. Наприклад, у ч. 5 ст. 80 Кримінального кодексу України визначено, що якщо суд не визнає за можливе застосувати до особи, засудженої до довічного позбавлення волі, давність виконання обвинувального вироку, то це покарання замінюється позбавленням волі на певний строк. Замінюється судом довічне позбавлення волі іншим видом покарання і тоді, коли санкція статті, за якою була засуджена особа, уже не передбачає такого покарання (ч. 3 ст. 74 Кримінального кодексу України).

Довічне позбавлення волі – це фактично й юридично найсуворіший вид покарання із передбачених чинним Кримінальним кодексом України. Фактично найсуворіший характер довічного позбавлення волі визначається істотністю і тривалістю позбавлень та обмежень прав і свобод особи, засудженої до цього покарання. На те, що довічне позбавлення волі є й юридично найсуворішим видом покарання, вказує його місце у встановленій ст. 51 Кримінального кодексу України системі покарань, де, як відомо, окремі види покарань розташовані від найсуворішого до найсуворішого. Замикає ж цю систему, тобто визнається найсуворішим видом покарання, саме довічне позбавлення волі.

Н. Д. Сергієвський стверджує, що довічне позбавлення волі є безсумнівно складнішим, дорожчим і клопітким покаранням, ніж смертна кара, але воно забезпечує перелом порочної природи особи, що вчинила злочин, робить його корисним або хоча б безпечним для суспільства, захищає невід'ємне право кожної людини на життя [5, с. 57].

Більшість науковців вважає, що такий вид покарання є доречним та ефективним у боротьбі зі злочинністю в Україні. Проте є вчені,

які висловлюють з цього приводу іншу думку, одні з них виступають проти застосування такого виду покарання взагалі, інші вважають за доцільне застосовувати його тільки для чоловіків.

І. І. Карпець вважає, що означене покарання по суті є довічним мученням засудженого, узаконювати яке держава не вправі, бо це аморально. Можна навіть засумніватися, – зазначає він далі, – що гуманніше – розстріляти людину одразу після суду чи приректи її на повільну і мученицьку смерть? Тому замінювати смертну кару довічним ув'язненням – не означає робити добро [6, с. 361].

Найсуровіший характер покарання у виді довічного позбавлення волі позначається на порядку і умовах його встановлення, застосування (призначення) та відбування. Кримінальний кодекс України більш як наполовину зменшив кількість видів злочинів, за які встановлене довічне позбавлення волі, обмеживши їх коло лише діяннями, пов'язаними з умисним посяганням на життя особи або спрямованими проти миру та безпеки людства.

Довічне позбавлення волі може призначатись і самостійно, і разом із додатковими покараннями.

Аналіз судової практики дає підставу зробити висновок, що обставиною, яка зумовлює призначення довічного позбавлення волі й водночас указує на неможливість досягнення мети покарання шляхом застосування покарання у виді позбавлення волі на певний строк, є винятково високий ступінь суспільної небезпеки вчиненого злочину й особи злочинця. Обмеження кола осіб, які підлягають тому чи іншому виду покарання, може бути визнане виправданим лише тоді, коли для цього є необхідні підстави. Так, як уже зазначалось, не викликає сумніву, скажімо, обґрунтованість заборони застосування громадських і виправних робіт до інвалідів чи до громадян, які досягли пенсійного віку, оскільки характер цих покарань передбачає працездатність засуджених до них осіб. Заборона ж застосування довічного позбавлення волі до зазначених у ч. 2 ст. 64 Кримінального кодексу України осіб, як видається, жодних підстав не має. Самі собою досягнення чи недосягнення певного віку або стан вагітності такою підставою вважатися не можуть. Тому заборона застосування довічного позбавлення волі до вказаних у ч. 2 ст. 64 Кримінального кодексу осіб є не лише порушенням принципу рівності громадян перед законом, але й свого роду «дозволом» цим особам на вчинення особливо тяжких злочинів. З огляду на викладене, було б правильно із ст. 64 Кримінального кодексу її другу частину виключити.

Натомість доцільно передбачити можливість умовно-дostroкового звільнення від відбування покарання осіб, засуджених до

довічного позбавлення волі. Таке звільнення могло б застосовуватись, якщо засуджений відбув відповідний строк покарання (наприклад, не менш як 25 років) і довів, що не становить небезпеки для суспільства. І тоді особа звільнялася б від довічного позбавлення волі не за факт досягнення чи недосягнення нею певного віку або наявності у неї вагітності, тобто не з огляду на заздалегідь установлений для неї законом привілей, а саме тому, що вона заслужила це звільнення своєю поведінкою під час відбування покарання. Це буде і гуманно, і справедливо. До речі, за цієї умови Кримінальний кодекс України повністю відповідав би положенню п. «а» ст. 37 Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 р. [7] стосовно того, що довічне тюремне ув'язнення може призначатися за злочини, вчинені особами, молодшими 18 років, лише тоді, коли буде передбачена можливість звільнення їх від цього покарання.

У разі призначення хоча б за один із учинених особою злочинів довічного позбавлення волі, остаточне покарання за сукупністю злочинів і вироків визначається шляхом поглинення всіх будь-яких менш суворих основних покарань довічним позбавленням волі (ч. 2 ст. 70, ч. 2 ст. 71 Кримінального кодексу України).

Сам собою вплив передбаченого ст. 49 Кримінального кодексу України п'ятнадцятирічного строку давності притягнення до кримінальної відповідальності особи, що вчинила злочин, за який може бути призначено довічне позбавлення волі, як і встановленого ст. 80 Кримінального кодексу п'ятнадцятирічного строку давності виконання обвинувального вироку, котрим особа була засуджена до довічного позбавлення волі, не тягне звільнення її відповідно від кримінальної відповідальності чи від відбування цього покарання. Питання про застосування обох видів давності до такої особи вирішується судом. Якщо суд не визнає за можливе застосувати давність, довічне позбавлення волі замінюється позбавленням волі на певний строк. У разі ж учинення злочинів, передбачених ч. 2 ст. 438, ч. 2 ст. 439 і ч. 1 ст. 442 Кримінального кодексу України, ні давність притягнення до кримінальної відповідальності, ні давність виконання обвинувального вироку аж до призначення і відбування довічного позбавлення волі взагалі не застосовуються (ч. 5 ст. 49, ч. 6 ст. 80 Кримінального кодексу України).

До осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, не застосовується звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 Кримінального кодексу України), а до тих із них, які відбувають це покарання, і умовно-дострокове звільнення від відбування покарання (ст. 81 Кримінального кодексу України) та заміна невідбутої частини покарання більш м'яким (ст. 82 Кримінального кодексу України).

Згідно з ст. 81 Кримінального кодексу України, можливість умовно-дostroкового звільнення від відбування покарання залежить не від покарання, до якого особа була засуджена, а від покарання, яке вона відбуває. Причому, порівняно з Кримінальним кодексом 1960 р., який не допускав умовно-дostroкового звільнення від відбування покарання деякої категорії засуджених, зокрема й осіб, котрим довічне позбавлення волі було замінено позбавленням волі на певний строк (ст. 52¹), чинний Кримінальний кодекс України жодних обмежень із цього приводу не містить. Тому, якщо особі, засудженій до довічного позбавлення волі, це покарання з передбачених законом підстав було замінено позбавленням волі на певний строк (ч. 3 ст. 74, ч. 5 ст. 80, ч. 3 ст. 86, ч. 2 ст. 87 Кримінального кодексу України), то за наявності вказаних у ст. 81 Кримінального кодексу України умов до неї може застосовуватись умовно-дostroкове звільнення від відбування покарання. Отже, умовно-дostroкове звільнення від відбування покарання не застосовується до осіб, які відбувають довічне позбавлення волі, а не до осіб, засуджених до цього виду покарання.

Відповідно до ст. 150 Кримінально-виконавчого кодексу України засуджені до довічного позбавлення волі відбувають покарання:

– чоловіки – у секторах максимального рівня безпеки виправних колоній середнього рівня безпеки та виправних колоніях максимально рівня безпеки;

– жінки – у секторах середнього рівня безпеки виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання та виправних колоніях середнього рівня безпеки [8]. Втеча з місця позбавлення волі, вчинена особою, яка відбуває це покарання, карається за ст. 393 Кримінального кодексу України.

До осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, застосування амністії не допускається. Про це прямо зазначено у п. «б» ч. 1 ст. 3 Закону України «Про застосування амністії в Україні» [9].

Щоправда, деякі автори, посилаючись на ст. 85 і ч. 3 ст. 86 Кримінального кодексу України, зазначають, що «законом про амністію засудженим до довічного позбавлення волі це покарання може бути замінене на позбавлення волі на певний строк» [10, с. 159]. Це твердження потребує уточнення. Справді, у ст. 85 і ч. 3 ст. 86 Кримінального кодексу України вказано, що законом про амністію призначене засудженому покарання може бути замінене іншим видом покарання. Але кожний закон про амністію повинен відповідати вимогам базового з цього питання нормативно-правового акта – Закону України від 1 жовтня 1996 р. «Про застосування амністії в Україні». Останній же встановлює, що, по-перше, закон про амністію взагалі не може

передбачати заміну одного покарання іншим (ч. 2 ст. 2) і, по-друге, що до осіб, котрих засуджено до довічного позбавлення волі, застосування амністії взагалі не допускається (п. «б» ч. 1 ст. 3). Водночас ч. 3 ст. 3 вказаного Закону наголошує, що «положення закону про амністію, які не відповідають вимогам цієї статті, не мають сили і застосуванню не підлягають». Отже, наведене свідчить про те, що нині законом про амністію призначено засудженому довічне позбавлення волі будь-яким іншим покаранням, зокрема і позбавленням волі на певний строк, замінене бути не може. Практично така заміна зможе відбутися лише тоді, коли це дозволить Закон України від 1 жовтня 1996 р. «Про застосування амністії в Україні».

Згідно з Положенням про порядок здійснення помилювання, затвердженим Указом Президента України від 21 квітня 2015 р. № 223 [11], клопотання про помилювання особи, засудженої до довічного позбавлення волі, може бути подано тільки після відбуття нею не менш як 20 років призначеного покарання (абз. 2 п. 4). За загальним правилом, клопотання про помилювання може бути подано одразу після набрання вироком законної сили і для його розгляду якихось надзвичайних обставин не вимагається. Крім того, у разі відхилення Комісією клопотання про помилювання засудженої особи повторно клопотання щодо неї за відсутності нових обставин, що заслуговують на увагу, може бути внесено на розгляд Комісії не раніше як через рік із часу відхилення попереднього клопотання (п. 14).

Висновки. Довічне позбавлення волі застосовується тільки за вироком суду. Інші ж види покарань можуть застосовуватись і не лише судом, і не тільки вироком суду. Так, застосування до засудженого іншого замість призначеного за вчинений ним злочин судом покарання здійснює у порядку помилювання Президент України. Застосування ж до особи іншого порівняно з призначеним за вчинений нею злочин виду покарання, скажімо, у касаційному порядку чи у випадку заміни їй невідбутої частини покарання більш м'яким хоч і здійснюється судом, проте не вироком, а відповідно ухвалою.

1. Довічне позбавлення волі як вид кримінального покарання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / Л. О. Мостепанюк; Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2005. – 16 с.

2. Про внесення змін до Кримінального, Кримінально-процесуального та Виправно-трудового кодексів України: Закон України від 22.02.2000 р. № 1483-III (остання редакція від 19.11.2012 р. на підставі 4651-17) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

3. Кримінальний кодекс України від 28 грудня 1960 р. № 2001-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>.

4. Кримінальний кодекс України станом на 03.09.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
5. Сергеевский Н. Д. Смертная казнь в России в XVII и первой половине XVIII века / Н. Д. Сергеевский // Журнал гражданского и уголовного права: Ноябрь. Издание С.-Петербургского Юридического Общества. Кн. 9. – Санкт-Петербург. Тип. Правительствующего Сената, 1884. – 59 с.
6. Карпец И. И. Польза или зло? / И. И. Карпец // Смертная казнь: за и против; под ред. С. Г. Келиной. – М.: Юрид. лит., 1989. – 528 с.
7. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р, ратифікована Постановою Верховної Ради України від 27.02.1991 р. – № 13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>.
8. Кримінально-виконавчий кодекс України (станом на 07.04.2017 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
9. Про застосування амністії в Україні: Закон України від 01.10.1996 р. № 392/96 (остання редакція від 14.05.2014 р. на підставі 1246-18) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Гришук, А. В. Савченко та ін.; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. – К.: Юрінком Інтер, 2016. – 1064 с.
11. Про Положення про порядок здійснення помилювання: Указ Президента України від 21.04.2015 р. № 223 (остання редакція від 19.05.2016 р. на підставі 211/2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

Бурда С. Я. Наказание в виде пожизненного лишения свободы в Украине: путь к гуманизации

Анализируется уголовное законодательство Украины, регламентирующее наказание в виде пожизненного лишения свободы, приводится его уголовно-правовая характеристика. Акцентируется внимание на состоянии соблюдения и обеспечения прав и обязанностей граждан, отбывающих данный вид наказания. Предпринята попытка охарактеризовать современные тенденции развития указанного вида наказания в уголовном праве Украины.

Ключевые слова: Уголовный кодекс Украины, Уголовно-исполнительный кодекс Украины, уголовное наказание, уголовно-правовая характеристика, пожизненное лишение свободы, уголовная ответственность.

Burda S. Ya. Punishment in the Form of Life Imprisonment in Ukraine: the Way to Humanization

The article analyzes the criminal legislation of Ukraine, which regulates the punishment in the form of life imprisonment, its criminal and legal characteristic is given, the heed is paid to the state of observance and ensuring the rights and obligations of citizens who serve this type of punishment, an attempt to characterize the current state and trends in the development of a specific type of punishment in the criminal law of Ukraine is made.

Life imprisonment is imposed only on the verdict of the court. Other types of punishment can be applied not only by the court, and not only by the court's verdict.

Thus, the application of another punishment for a convicted person instead of that which was set by the trial is carried out by President of Ukraine in the form of pardon. Applying of another type of punishment for the person who committed a crime, in a cassation order or in the case of replacing the unserved part of the sentence with a milder, thus is carried out by a court, but not by a sentence, by a resolution.

Punishment in the form of life imprisonment is a coercive measure, which is applied on behalf of the state by a court judgment to a person convicted of the aggravated felony, and consists of the indefinite (until the end of life) isolation of the convicted from society by holding him in specially designed for this criminal and executive institutions. Restrictions on the range of persons subject to a particular type of punishment may be found to be justified only when there are necessary grounds for doing this. Yes, there is no doubt, for example, that the prohibition of the applying of public and corrective work for the disabled or on persons who have reached the retirement age, as the nature of these penalties implies the ability of the convicted persons to them. The prohibition of the application of life imprisonment to the persons mentioned in Part 2 of Art. 64 of the Criminal Code does not have any grounds. By themselves, the achievement or failure to reach a certain age or the state of pregnancy is not a ground for such a reason. Therefore, the prohibition of the application of life imprisonment for the persons mentioned in Part 2 of Art. 64 of the Criminal Code is not only a violation of the principle of equality of citizens before the law, but also a kind of indulgence to these individuals for the commitment of particularly serious crimes.

Key words: *Criminal Code, Criminal and Executive Code, criminal punishment, criminal and legal characteristic, life imprisonment, criminal liability.*

Стаття надійшла 14 листопада 2017 р.

УДК 343.983

Н. В. Гангур

ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ

Проаналізовано проблеми організаційно-правового характеру, що виникають під час призначення та проведення судових експертиз у ході розслідування кримінальних правопорушень авторського права і суміжних прав. Визначено типові судові експертизи, які призначаються у кримінальних провадженнях цього виду: об'єктів інтелектуальної власності, судово-економічна, судово-товарознавча, судово-технічна, комплексна, судово-трасоло-